

Dr. Fridtjof Nansens Brev fra Godthaab til Etatsraad Augustin Gamél.

Hr. Dr. fil. Nansens nedenstaaende, kortfattede, foreløbige Rejseberetning til Expeditionens Patron, Hr. Etatsraad Gamél, vil sikkert endnu være alle Tidsskriftets Læsere i frisk Minde fra Dagspressen. Naar Beretningen nu atter gjengives her, da er det, fordi Redakt. har ment, at et saa interessant Aktstykke, der omhandler en af de dristigste og mest storslaaede Rejser i Polarfarternes Historie, en Rejse, der turde blive af banebrydende Betydning for Grønlandsforskningen, bør have en varig Plads i dette Tidsskrifts Spalter.

„Godthaab, den 4de Oktober 1888.

Saa har jeg da endelig den store Glæde at kunne meddele Dem, at Grønland er gennemfaret fra Øst til Vest!

Desværre tillader ikke den knappe Tid mig nu nogen detaljeret Beskrivelse; jeg maa blot rable nogle Ord med den Kajakmand, jeg nu sender syd efter, for om muligt at standse Dampbaaden „Fox“ i Ivigtut og at forsøge at formaa den til at tage os med hjem i Høst. For det Tilfælde imidlertid, at Kajakbudet skulde naa Damperen, men at denne maa gaa uden at kunne hente os, er det, jeg skriver disse faa Linjer til Dem, for dog at underrette Dem om, at vi nu ere i Live og til og med godt i Live.

Som De vil vide, forlod vi „Jason“ med de bedste Udsigter den 17de Juli og troede, vi allerede næste Dag skulde naa Land. Men heri bleve vi skuffede.

Isskruninger, Malstrømmer, ufremkommelig Is, hvor man hverken kunde ro eller trække Baadene, standsede os. En Baad blev knækket, men repareret og blev atter lige god. Drev til Havs med syv Mils Fart i Døgnet. Drev i Isen i tolv Dage. Arbejdede os mod Land, holdt tre Gange paa at naa det, blev tre Gange atter sat til Havs med større Fart, end vi kunde arbejde ind. Holdt en Gang — i et helt Døgn — meget nær paa at blive ødelagte i et Hav med voldsom Brænding, som stod paa Isen.

Drev efter tolv Dages Drift i Land ved Anoretok — nord for Kap Farvel paa 61 Grader, nogle Minutter, husker ikke i Øjeblikket. Roer nord efter, naaer Umivik, hvor Overfarten over Indlandsisen begynder 15de Avgust.

Sætter Kurs paa Kristianshaab. Møder svære

Snestorme og tungt Føre. Forstaar, at vi ikke ville naa Kristianshaab i Tide til at komme hjem i Aar. Mener større Haab herom ved at gaa til Godthaab, dernæst større Interesse af at undersøge Isen her, hvor endnu ingen har været ude paa den.

Sætter derfor Kurs for Godthaabs Distriktet, naaer en Højde af henimod 10,000 Fod med en Kulde mellem $\div 40$ og $\div 50$ Gr.

I flere Uger befandt vi os over 9000 Fod over Havet. Svære Storme, løs Nysne, uhyre tungt Føre.

Kom endelig henimod Slutningen af September ned mod Landet ind for Godthaab, fandt en meget styg og ujævn Is, kom dog frem og ned til Bunden af Ameralikfjorden, lavede Sejldugsbaad af Teltgulvet og Bambusstænger og Vidjekrat.

Sverdrup og jeg roede af Sted i den og naaede hid igaar 3die Oktober, medens de fire andre ville blive hentede snarest muligt; de leve nu derinde paa lidt tynd Kost.

Dér har De i korte Drag vor Saga.

Vi befinde os forevrigt alle meget vel, og alt er gaaet i bedste Orden. Nu haaber jeg blot paa, at vi maatte faa fat paa denne Damper, og at De saaledes, i Stedet for dette Brev, maatte faa se vore solbrændte Ansigter.

Med mange Hilsner!

Deres altid hengivne

Fridtjof Nansen.

P. S. Men nu Farvel; nu i Øjeblikket maa Kajakmanden nytte paa Vejret og gaa af Sted. Der er 60 Mil, som skulle tilbagelægges.“

Om Dr. Nansens Grønlandsrejse og dens Resultater.

af H. Rink.

Det er en Selvfølge, at denne Artikels Meddeler, ved paa Opfordring at paatage sig den ovenfor antydede Opgave, som saa mange, nærmest føler sig

trykket ved Sparsomheden af de Efterretninger, man skal støtte sig til. Vi tvinges derved jo uvilkaarlig til at lægge en Vægt paa hvert enkelt Ord i de to

bekjendte, værdifulde Breve fra *Nansen* og *Sverdrup*, som de næppe kunne være beregnede paa, naar man husker, i hvilken Hast de ere skrevne efter saa lang Tids uhyre Anstrængelse og Spænding. Sagens overordentlige Interesse maa da undskyldes de Misforstaaelser, som derved muligen kunne være opstaaede, og som jo i hvert Fald ville være aldeles forsvindende overfor de storartede Kjendsgjæringer, der allerede nu foreligge.

Det ligger os Danske nærmest først at anstille Betragtninger over den Betydning, som de af *Nansen* vundne Resultater have for vore egne nyeste grønlandske Undersøgelser. Det vil erindres, at det var en Hovedopgave, i hvis Løsning mere eller mindre alle vore rejsende deltog, først at bestemme Indlandsisens ydre Begrænsning, det Areal af Indlandet, som den antages at bedække, de Virksomheder, som udvendig fra kunne iagttages, og hvad man deraf kan slutte om de Kræfter, der røre sig i det store, ubekjendte Indre. Det blev derfor nødvendigt overalt langs Kysten at forfølge dens Rand, at maale dennes Bevægelser og at undersøge dens Overflades Beskaffenhed. Dette Arbejde tør siges ved den sidste Expedition til Upernivik at have naaet en foreløbig Afslutning. Ved mange Aars nøjsommelige Vandring og Bjærgbestigninger er Randen funden sammenhængende fra 67° N. B. paa Østkysten til 75° paa Vestkysten, og de mærkværdige Bevægelser, ved hvilke det store Isdække skyder sig frem mod Havet, ere tilstrækkelig maalte og iagttagne, til at man kan danne sig en Forestilling om deres Oprindelse og Fordeling. Den uhyre Kraft, som sætter de til Isfjordene nedgaaende Isbræer i Bevægelse, maa antages at være Slutningsresultatet af Virksomheder, som ere fordelte over store Arealer af det Indre og koncentrere sig til hine Fjorde.

For nu at forfølge disse Virksomheder tilbage til deres første Oprindelse maatte man kjende Landets centrale Egne og navnlig det, som svarer til Vandskjellet i andre Lande, den muligvis under Is skjulte Højeryg, fra hvilken Overfladen maa formodes at skraane mod Havet til begge Sider. Her havde endnu intet Menneske sat sin Fod, og intet Under derfor, at Indbildningskraften har havt frit Spillerum lige fra de gamle Nordboers og til vor Tid hos Landets Indfødte som hos Evropæerne. Nu maa Gaaden siges at være løst. Sløret, som tilhyllede hine hemmelighedsfulde Egne, er løftet, og naar vi ville bedømme denne Opdagelse efter den Betydning, som den har for den nys nævnte Række Arbejder, tør man nok sige, at derved Kronen er sat paa Værket. Der vil maaske indvendes, at det kun er paa et enkelt Sted og i den sydlige

smallere Del af Landet, at Højeryggen er overskreden. Men det sydlige Stykke af denne, som den udførte Vandring afskærer, har 4 eller 5 Isfjorde, fordelte saavel mod Atlanterhavet, som mod Davisstrædet; dens Indre maa indbefatte Arealer, i hvilke hele den Virksomhed foregaar, hvis endelige Resultat er Isfælde; den repræsenterer altsaa tilfulde den Natur, som udmærker Grønland for de øvrige Polarlande; det er kun Graden af Isens Bevægelser og efter Rimelighed Højden af Vandskjellet, som turde udmærke de endnu ubekjendte nordligere, centrale Egne fremfor den Egn, som *Nansen* har overskredet. Og dog overgik jo den Højde, til hvilken han kom, saa vidt bekjendt, de største Højder, som nord for 61° N. B. nogensinde ere bestegne. Det er vel næppe Tvivl underkastet, at Opgaven at trænge saa langt frem i det Indre som muligt, efter først at være forsøgt af Nordenskiöld som Banebryder, derpaa fortsat af Peary, og som nu med Glans er løst af *Nansen*, vil blive gjenoptagen og forsøgt fra andre Punkter paa Kysten og med rigeligere Midler og Udrustning. Er *Nansen* naaet til 10,000 Fod, vil man maaske i Nordgrønland opdage Vandskjel paa 12 eller 14,000 Fods Højde og Arealer til Isfjordes Forsyning flere Gange saa store som hine sydgrønlandske Isfjordes, *men Hovedspørgsmaalene ville sikkert nu kunne afgjøres efter de af Nansen vundne Erfaringer.*

Naar vi nu gaa over til at følge de rejsende under deres mange, farefulde Hændelser, kan det næppe fejle, at strax mange maa have næret Tvivl, da det i Sommer hed, at Expeditionen, som havde forladt Skibet den 17. Juli, formodentlig vilde være kommen i Land den følgende Dag. Naar det allerede strax viste sig, at man havde kunnet se de rejsende bestige Isskodser for at se sig om efter aabent Vand, kunde man jo vide, at det havde været umuligt fra Skibet at afgjøre, om der snoede sig Veje gennem den Strimmel sammenpakket Is, der adskilte det fra Kysten. Uden Tvivl maa det vel ogsaa have vist sig for vanskeligt at faa Baadene op paa Isen for at slæbe dem. Ikke mindre end 12 Dage tog det at naa Land, og paa samme Tid drev man under store Farer 60 Mil syd paa. Atter maatte de, da de jo nu havde nærmet sig Grønlands Sydpynt, bruge 12 Dage til at arbejde sig op langs Kysten for at naa en passende Breddegrad til at iværksætte Vandringen paa. Først den 15de Avgust kunde dette ske, og, naar man betænker, at kun en Fjerdedel af den grønlandske Sommer da var tilbage, maa man jo næsten betragte det som et Vidunder, at Maalet alligevel kunde naaes.

Hvis vore Efterretninger om Expeditionen her vare standsede, vilde maaske ingen af os mere have troet paa Muligheden deraf.

Ved Umevik, hedder det, begav man sig paa den mærkelige Vandring. Ved dette Navn betegnes dels en Boplads, dels en med flere Øer opfyldt Bugt eller Fjord. Efter den Beskrivelse, som Holm giver af denne, maa man antage, at det har været Nordsiden af denne Bugt, som afgav Udgangspunktet. Fra Midten af denne Fjordside er der i lige Linje 90 geogr. Mil til det sydøstlige Hjørne af Diskobugten, nærmest Kristianshaab, og 60 geogr. Mil til Ameralikfjorden. Den førstnævnte Vej vilde dog vel, forudsat at den ligeledes overhovedet er praktikabel, med ganske sædvanlige Omveje formodet Hindringer have beløbet sig til over 100 Mil. Det er jo ogsaa vel muligt, at Vejen til Ameralik paa samme Maade med Omveje blev 70 Mil, men man maa i ethvert Tilfælde forbavses over den Dygtighed, hvormed vore rejsende under Fodvandringen have forstaaet at styre efter Kompass. Vejen til Sydøstbugten blev først forsøgt, men snart efter paa Grund af Uvejr og Modvind opgiven. Nu nævnes der et Tidsrum af 3 Uger, i hvilket man befandt sig paa en Højde af over 9000 F.t.d., og den største Højde, der naaedes, var nærmest de 10,000 Fod. Her er det især, at man savner lidt yderligere Underretning, nemlig om man ogsaa traf paa bart Fjæld, Nunatakker eller en Fjældkam. Der tales kun om en Højslette, som hæver sig noget op over 9000 Fod, og som maa have haft en betydelig Udstrækning. Først fandtes tungt paa Grund af nyfalden Sne. Som bekjendt var Expeditionens Plan blandt andet grundet paa Benyttelsen af Skier, og dens Deltagere vare særlig øvede i denne Idræt, saaledes som den nok kun drives i Norge og maaske til Dels i Sverig. Man kan derfor vel nok spørge, hvad de havde kunnet udrette uden dette Hjælpemiddel eller muligvis Snesko. Saa længe man færdes om Sommeren yderst paa Isbræen, hvor man kan have nogenlunde fast Grund, kunne vel Skier undværes, ja maaske paa Grund af Revner og Ujævnheder slet ikke finde Anvendelse, men naaer man først den Højde, i hvilken Overfladen dækkes af løs Sne, ville Skier eller maaske et Surrogat for dem ikke kunne undværes. Dette maa jo ogsaa have været Nordenskiöld's Tankke, da han tog to Lapper med sig som Ledsagere.

Foruden Færdighed i Brugen af Skier er der imidlertid endnu en anden Egenskab, som gjorde, at de rejsende uden Tab paa Liv og Lemmer kunde slippe gennem denne forfærdelige Indlands-Ørken, og denne

var deres overordentlige Haardforhed. De Kuldegrader, som nævnes, ere ikke alene mærkelige af denne Grund, men ogsaa som formentlig antydende noget ganske nyt og usædvanligt i Polaregnesnes Klimatologi, selv om der endnu, for at nærmere Slutninger skulle kunne drages, maa afventes mere specielle Lister eller Optegnelser fra Expeditionen og helst tillige samtidige Iagttagelser fra Stationer i Grønland, særlig Godthaab, samt muligen Island haves til Sammenligning. Der siges, at hele Vandringen medtog 46 Dage, at der i 3 Uger daglig observeredes imellem 40 og 50° Kulde, og at Expeditionen laa vejrfast for Snestorme i 4 Dage. Man maa da dog under alle Omstændigheder antage, at der i Løbet af de 3 Uger jævnlig er observeret en saa lav Temperatur som $\div 45^{\circ}$. Men ved 39° fryser Kviksølvet, og det var derfor et Held, at der for mulige Overvintringers Skyld var medgivet*) Expeditionen Thermometre, der vare beregnede paa saa lavt et Standpunkt, som laa ganske udenfor de Muligheder, man havde tænkt sig at kunne indtræffe under den paa Sommermaanederne beregnede Vandring.

Naar vi nu ville forestille os, hvad en Temperatur af $\div 45^{\circ}$ har at betyde for Vandringsmænd, der skulle udhvile sig i et Sejldugstelt og have hver Draabe Vand til 6 Mands Brug ved Smeltning af Sne over en Spirituslampe, behøve vi blot at se hen til den nordligste Koloni i Grønland, Upernivik. Her kan vel $\div 45^{\circ}$ anses for den koldeste Temperatur, der kan indtræffe i Aarets Løb, og som tilmed kun er iagttagen i enkelte Aar og navnlig i Februar Maaned. Det hændtes netop under den sidste danske Expeditions Overvintring ved Upernivik, at en saadan stræng Vinter indtraf og medførte megen Nød blandt Befolkningen. Fra den 21de til den 25de Februar sank Thermometret fra $\div 30$ til $\div 40^{\circ}$ og den 26de til $\div 45^{\circ}$, hvorefter Kviksølvet i nogle Dage holdt sig frosset. Expeditionen befandt sig dengang netop paa en Udflugt nord efter; Grønlænderne, som ledsagede de rejsende, fik alvorlige Frostskader, og af deres Hunde maatte tre skydes paa Grund af frosne Fødder. Man betænke altsaa, at Kulden har været nok saa stræng i September under 64°—65° N. B. som i Februar under 73°—74° N. B.

Naar vi nu for øvrigt dog allerede ikke ganske kunne afholde os fra at anstille en videre gaaende Sammenligning med Observationer paa andre arktiske Stationer, da er der først to Hensyn at tage, nemlig

*) Ifølge en Artikel i det norske „Morgenblad“, som aabentbart maa hidrøre fra en meget sagkyndig Forfatter.

Højden over Havet og Afstanden fra Yderkysten, eftersom hin jo allerede i og for sig stadig betinger en lavere Temperatur, denne en lavere om Vinteren, og en højere om Sommeren. Heldigvis have vi netop passende Stationer til Sammenligning, nemlig Kolonien Godthaab paa 64° N. B. ved Yderkysten og Missionspladsen Umanak, beliggende 8 Mil derfra i nordøstlig Retning og i det Indre af en Fjord, hvor Klimaet begynder at antage den for Indlandet ejendommelige Karakter. Det forudsættes, at Nansens Expedition færdedes mellem 64° og 65° , altsaa netop jævntrogs med hine Stationers Beliggenhed, kun højere over Havet og længere inde i Landet. Begge Stationerne ligge, som bekendt, saa godt som umiddelbart ved Strandbredden. Efter gængse Regler skal $\div 45^{\circ}$ i 9—10,000 Fods Højde svare til $\div 30^{\circ}$ ved Havbredden. Hvad Afstanden fra Yderkysten angaar, da observeredes der i den overordentlig strænge Vinter $18^{62/63}$ en Middeltemperatur for de 7 Maaneder Oktober—April af, ved Godthaab $\div 11.5^{\circ}$ og ved Umanak $\div 13.0^{\circ}$; for selve Vintermaanederne December til Januar paa samme Maade henholdsvis $\div 15.6^{\circ}$ og $\div 18.0^{\circ}$. Hvad Middeltemperaturen for September angaar, da er denne efter en ældre Aarrække bleven beregnet til $+ 2\frac{1}{4}^{\circ}$; derimod savne vi jo rigtignok ganske Underretning om, hvad Temperaturen har været ved Godthaab netop i September 1888. Men, selv om et enkelt Minimum af $\div 4^{\circ}$ til 6° da kan være observeret, og naar vi, under Forudsætning af, at Expeditionen færdedes 20—30 Mil længere inde i Landet, endnu for Fastlandsklimatets Regning drage f. Ex. 10° fra de ovennævnte 30° , synes Resultatet dog at blive, at der her maa gjælde Love, som afvige fra, hvad der i den arktiske Klimatologi hidtil har været antaget. Til Sammenligning turde endnu tjene, hvad Jensen iagttog under sit Ophold ved Foden af en Nunatak i 10 Mils Afstand fra Kysten den 24. til 31. Juli. Hans Lejrplads var i 4000 Fods, og Nunatakkens Top i 5000 Fods Højde o. H. Temperaturen varierede mellem $+ 6.4^{\circ}$ og $\div 2.5^{\circ}$ (den 1. Avgust paa Hjemvejen endnu $\div 3.3^{\circ}$). Over hele Bjergene fandtes der hist og her Plantevæxt i Klipperevnerne, og paa selve dets Top havde den grønlandske Valmue udfoldet sine Kronblade, hvorhos Insektliv heller ikke ganske mangede paa denne øde Klippe.

Hermed maa vi vel lade disse meteorologiske Spørgsmaal bero, indtil, som omtalt, mere specielle iagttagelser foreligge. Uvilkaarlig ledes man dog allerede til Formodningen om, at der engang vil kunne paavises Temperatur-Minima i Grønland, som

hidtil have været ukjendte paa Jorden. Thi, naar Thermometret paa 65° N. B. i 10,000 Fods Højde og 30 Mils Afstand fra Yderkysten kan synke til $\div 50^{\circ}$ i September, hvad maa saa det tilsvarende Minimum blive i det Indre af Nordgrønland i Februar under 75° N. B., maaske i 14,000 Fods Højde og 50 Mil fra Kysten?

Vi komme endelig til Nedstigningen fra Isen og Ankomsten til Kolonien Godthaab, hvorom det hedder i Sverdrups Brev: „Efterat være komne ned fra Indlandsisen paa denne (vestre) Side, havde vi omtrent 18 Mil bart Land, hvoraf omtrent 12 Mil langs en Fjord. Vi tog Teltet og Provianten med og begav os alle Mand ned til Fjorden, men saa blev det ogsaa stop; Landet saa omtrent ufremkommeligt ud. Vi tog da fat paa at arbejde en Sejldugsbaad af Teltgulvet og en Sæk. Efter en Dags ivrigt Arbejde havde vi Baaden færdig, og Nansen og jeg begav os hertil i den lille Baad, og efter 4 Dages Roning kom vi til Grønlands Hovedstation . . .“.

Af Nansens Brev erfare vi jo, at den omtalte Fjord har været Ameralik. Man har jo tænkt sig det som en af Expeditionens største Vanskeligheder, at, selv naar det lykkedes at komme ned til Havkysten, vilde den mangle et Fartøj for at komme over Fjorde eller Sunde til en eller anden beboet Plads. At de rejsende skulde kunne bygge et saadant paa én Dag og af det Materiale, som de havde slæbt med sig tværs over Grønland, er vist næppe engang faldet noget Menneske ind, selv med de bedste Tanker om deres Opfindsomhed og Snarraadighed. Dette Vovestykke kan det vel ogsaa kun have været deres Hensigt at forsøge, naar Vejen til Lands aldeles glippede, og var der noget Sted langs hele Kysten, hvor Baaden skulde kunne undværes, da maatte det vel omsider være Ameralik, som har temmelig lige Sider og foran Munden paa den ene Side Godthaab, paa den anden den beboede Plads Narsak. Men alligevel vilde Opgaven at naa et af disse Steder til Fods være overordentlig vanskelig. Nordsiden af Fjorden har bratte Kyster paa 2—3000 Fods Højde, og Sydsiden mangler ikke Indskæringer, som maatte omgaas. Efter det nys anførte Brev at dømme kunde man antage, at de først gik et Stykke langs Fjorden, inden de byggede Baaden, at det altsaa ikke var i Fjordens egentlige Bund, at de fire af Rejsefællerne foreløbig efterlodes, men et Sted paa en af Siderne. Rimeligst bliver det dog vel at forstaa saaledes, at de fra Randen af Isen ere gaaede 6 Mil mod Nordvest og komne til Bunden af Fjorden, nemlig dens sydlige Forgrening Ameraglda.

Her er da Baaden bygget, og ved Ordene: „hvoraf 12 Mil langs en Fjord“, menes den Vej, som de skulde have tilbagelagt til Lands, hvis intet Fartøj havde kunnet skaffes til Veje. Det betvivles heller ikke, at det allerede derfra kunde vise sig, at denne Vej vilde blive paa noget nær ufremkommelig. For at undgaa Misforstaaelse maa det dog her tilføjes, at ogsaa Søvejen kun betingelsesvis kunde kaldes „fremkommelig“, naar den skulde tilbagelægges Efteraarsdage i en Baad sammensat af Bambusstænger og Vidjegrøne i Forbindelse med Teltets Sejldugsgulv og en Sæk. Den, der har set de skumle Bratninger, som indfatte en stor Del af Fjorden uden Plet, hvor man kan sætte Foden paa Land, og prøvet dens pludselige Vindstød og Strømmen i dens Munding, maa indrømme, at der hører Dristighed til at vove sig ud paa den i et saadant Fartøj. Vejen til Godthaab er efter den lige Kurs sine fulde 12 Mil lang, og da jo nødvendigvis, med Hensyn til Vejret, gunstige Øieblikke have maattet afventes, er 4 Dages Rejse ikke meget.

Snarest som Kuriosum turde her anføres, hvad Egede siger i sin „Relation“ om det Sted i Bunden af Ameralik, som uden Tvivl er det samme som det, til hvilket Nansens Expedition kom ned fra Isbræen. Egede skriver: „Den 25de (April 1729) foretog Guvernøren (Claus Paars, Grønlands første og sidste Guvernør) med Løjtnant Richard og Kjøbmandens Assistent med 5 Mand den foresatte Rekognoscering paa Isfjældet, og til den Ende rejste ind i Ameralik-Fjorden, 6 à 7 Mil fra Kolonien, hvor nærmeste Lejlighed var at komme op paa Is-Fjældet . . . . . Den 7de (Maj) kom Guvernøren med sit Følge igjen tilbage fra Rekognosceringen paa Is-Fjældet og fandt det ligesom Grønlænderne tilforn havde berettet: det hele Land op til Fjælds er ganske overdækket af Is, og udi Isen store Revner og Sprækker, hvorigjennem Vandet, som af Sneen optøer, med en skrækkelig Susen rinder og løber. Isen var saa hul og ujævn, saa de næppe kunde sætte en Fod derpaa; saa derfor Rekognosceringen over Land til Østerbygd er ganske umulig og impraktikabel.“

Efter saaledes at have fulgt Expeditionen til det Tidspunkt, fra hvilket vi forløbig ikke skulle høre mere fra den, turde det være tilladt ved et Tilbageblik endnu at henlede Opmærksomheden særlig paa et Par enkelte Punkter.

Driften med Isen langs Østkysten synes at være foregaaet med større Hastighed end den, med hvilken Isen i Almindelighed bevæger sig. Ifølge Hvalfangernes Iagttagelser, siges der, skal den Strøm, som fører

Isen, løbe fra 1 til 4 Mil i Døgnet, hvorefter man jo maatte formode, at Isen behøvede omtrent en Maaned for at drive de 60 Mil fra $65\frac{1}{2}^{\circ}$ til $61\frac{1}{2}^{\circ}$ N. B. De Skibbrudne fra „Hansa“ brugte hertil 3 Maaneder; de drev først med Skibet indeklemt i Isen i Avgust til Oktober fra 75° til 71° N. B., forliste saa og begyndte deres vidunderlige Fart paa Isstykket, naaede i November 69° , i Februar $65\frac{1}{2}^{\circ}$ og sidst i Maj 61° . Naar Nansens Expedition med Baadene tilbagelagde de 60 Mil i 12 Dage, maa man vel antage, at usædvanlig vedholdende Storme have bidraget til at sætte dem syd paa.

Ved Siden af al den Uregelmæssighed, som finder Sted i Isens Drift fra det nordlige Ishav langs Østkysten og op i Davisstrædet, er man dog enig om, at der aarlig finder temmelig regelmæssige Afbrydelser Sted. Holm siger jo efter de Oplysninger, han har kunnet indhente ved Angmagsalik, at Isen gaar bort om Efteraaret. Derefter kan der vel med nordøstlige Storme løsrives Partier, som drive forbi, og som midlertidig vel ogsaa kunne fryse fast, men atter løsrives. I Januar er det, saa vidt skjønnes, især, at Isen paa ny indfinder sig. Fast sammenfrossen Is ligger syd for 70° N. B. kun for et kortere Tidsrum af Aaret. Nord for 70° siges Kysten jo til en vis Aarstid at være endog bedre tilgængelig fra Søen end syd paa. Tør man da ikke antage, at man først endnu længere mod Nord og Øst, maaske hinsides 75° N. B., kommer til Kanten af den Is, der saa godt som er stadig sammenfrossen, og som kun periodisk brydes paa større eller mindre Strækninger og afgiver den sydgaaende Drivis? Denne Periode kan da vel ikke godt være nogen anden end Sommertiden. De løsnede Masser naa da Angmagsalik sidst paa Vinteren, omkring Kap Farvel om Foraaret, og den Is, der saaledes aarlig driver op i Davisstrædet og dér opløses i Løbet af Sommeren, turde da fornemmelig være Produktet af den foregaaende Sommers Virkning paa Kanten af Isen i det nordlige Ishav.

Naar man efter Miletal sammenligner den Afstand, indtil hvilken det hidtil er lykkedes reisende at trænge ind i Grønlands Fastland eller paa Indlandsisen, har man derunder optaget Kaptajn Jensens Expedition i 1878. Dette beroer imidlertid paa eller kan i alt Fald foranledige Misforstaaelse, eftersom det aldeles ikke var Jensens Opgave at trænge saa langt frem som mulig i den nævnte Retning. Som alt ovenfor antydtes, have de fra dansk Side af Regeringen foranstaltede Expeditioner været rettede paa en grundig Undersøgelse af hele Yderlandet og dermed tillige af

Isens Yderkant og de mægtige, fra det Indre udgaaede Kræfter, som bevæge den. Havde Hensigten været at trænge saa langt frem i det Indre som mulig, da maatte jo baade Instrux og Udrustning udelukkende have været beregnede herpaa, og en saadan Opgave egnede sig ogsaa vistnok bedst til privat, personligt Initiativ fra den Mands Side, som havde fattet Ideen til et saadant Foretagende, selv paatog sig at udføre det og kun ønskede Regeringens Understøttelse dertil. Overensstemmende hermed lød Kaptajn Jensens Instrux paa Opmaalingen og Undersøgelsen af et bestemt Stykke Yderland mellem visse Breddegrader i Forbindelse med en Rekognoscering af Indlandsisens Rand paa hele dette Stykke. At han derved naaede til en, i Forhold til Opgaven og Isens vanskelige Beskaffenhed, betydelig Afstand fra selve Yderkanten, beroede paa Omstændighederne, navnlig Beliggenheden af visse Nunatakker, som han ønskede at bestige for at faa det fornødne Overblik. Resultatet blev, at han ved denne Ekspedition engang for alle skaffede os en Forklaring paa, hvorledes det kan gaa til, at Isens Yderrand paa den største Del af hele Landets Omkreds ikke synderlig forandrer sin Afstand fra Havet, naagtet der stadig fremskydes forholdsvis store Masser fra det Indre. Mange andre Iagttagelser, foruden Opmaalingsarbejdet, vare desuden Resultatet af Jensens Rejser i denne Sommer og tilstrækkelige til at optage al hans Tid.

Endelig turde det ogsaa volde Misforstaaelse, naar man ser anført, at Nansen med Ledsagere ere de første Evropæere „som“, eller „de første i den nyere Tid, som“ — have udført det Foretagende at vandre tværs over Grønland, eftersom man med Sikkerhed tør paastaa, at de ere de første Mennesker, for hvilke dette er lykkedes. Jeg har i den Anledning gennemset vort store Forraad af grønlandske Sagn. Hvad der heri fandtes om Samkvem med Kysten paa den anden Side af Landet, er yderst tarveligt. Det er endog noget tvivlsomt, hvorvidt de Indfødte paa den nordlige Del af Vestkysten for Evropæernes Tid have haft nogen tydelig Forestilling om, at de ved at gaa tværs over Landet vilde komme til de Østlændinger, der jævnlig have besøgt Vestkysten omkring Kap Farvel, men blandt Vestlændingerne have gaaet under Navn af „Sydlændinger“ eller „rigtige Sydlændinger“. Ved Julianehaab hører man vel ogsaa Tale om Besøg af Østlændinger tværs over Landet som Begivenheder fra en nyere Tid. Selv om disse højst tvivlsomme Beretninger vare paalidelige, kunde man næppe kalde saadanne Over-

gange over Landets sydligste Spids Vandringer tværs over Grønland. Men, hvad angaar egentlige eller ældre Sagn, der snarere høre til Æventyrverdenen, da findes der rigtignok saadanne og da navnlig et fra Østkysten og et fra Vestkysten. Det østlandske, som Holm har meddelt, fortæller om en Pige, som for at undgaa en ubehagelig Frier begav sig ind over den „store Isbræ“. Hun passerede Nunatakker, saae en Indlandsbo, skjulte sig for denne i en Revne af Isen, gik saa videre, saa langt at hun opsled sine Støvlesaaler og gned Huden af Kinderne ved at aftørre sin Graad. Endelig saa hun Land igjen, traf en Rensdyrjæger og hjalp ham med at flense det fældede Dyr. Bekjendtskabet endte med Giftermaal, og sin Glæde over det heldige Parti, hun saaledes gjorde, udtrykker hun ved at sige: „histovre havde jeg Synaal af Kobber, her fik jeg en Gryde af Jærn.“ Det vestlandske Sagn fortæller: To ugifte Brødre traf engang paa en, dem ganske ukjendt Kvinde, som de optog i deres Hus, og som blev gift med den ene af dem. Hun meddelte dem, at hun var fra den anden Side af Landet, og overtalte dem tilsidst til at følge med sig derover paa Besøg. De kom til hendes Hjemstavn, bleve vel modtagne og udførte store Bedrifter, blandt andet ved at overvinde en stærk Mand, som var sine Landsmænds Skræk. I begge disse Sagn maa de omtalte Kvinder betragtes som at have været „Kivigtut“ og derved begavede blandt andet med en overnaturlig Ævne til at kunne flytte fra Sted til andet. Der taltes andensteds ogsaa om Besøg aflagte paa Østkysten af „Tarnrutut“ eller midlertidig fra Legemet befriede Sjæle saavel som af „Angakut“ paa deres Aandflugter. Der gives ogsaa flere andre Sagn, hvor Vandringen over Land til andre Mennesker forekomme, alle, for saa vidt de virkelig grunde sig paa Begivenheder, uden Tvivl Lokaliseringer af, hvad Forfædrene have oplevet i andre eskimoiske Lande. Det samme gjælder vel og om Rejser, der siges at være foretagne rundt om Grønland og om et Sund, som fordum skulde have gaaet tværs igjennem Landet, for saa vidt sidstnævnte Fabel ikke skyldes evropæisk Indflydelse. At Grønlænderne skulde have foretaget Vandringer tværs over Landet, er der ikke den ringeste Rimelighed i, dels fordi der næppe var noget, som kunde friste dem dertil, dels fordi de næppe vilde falde paa at proviantere sig tilstrækkelig til en saadan Rejse.

Endelig komme vi til de gamle Nordboer i Grønland. Disse holdt, som bekjendt, ogsaa meget af at gaa paa Æventyr og Opdagelse, men næppe saa snart

de med Sikkerhed kunde se, at der intet var at hente derved. Denne Overbevisning maatte de komme til, allerede inden de naaede Midten af Landet. Herpaa tyder jo ogsaa „Kongespejlet“, naar det i samme hedder: „Det er en ringe Del af Landet, hvor det er bart for Is, men alt det øvrige er bedækket med den . . . . Det er dog vel saaledes, at slige Aabninger (i Isen) gives, enten i de Dale, som ligge mellem Fjældene, eller langs Stranden, som Dyrene kunne slippe igjennem, thi Dyrene kunne ikke strejfe herhen fra andre Lande, medmindre der findes Aabninger i Isen og Landet bart for dem. Folk have ofte forsøgt at gaa op paa Landet paa de Fjælde, som ere de højeste paa

forskjellige Steder, for at se sig om og for at prøve, om de fandt nogen Del af Landet, som var fri for Is og beboelig, men man har ingensteds kunnet opdage sligt.“ Denne Kongespejlets Gisning om Rensdyr, som skulde komme fra det Indre af Landet, har, som bekjendt, holdt sig i over 600 Aar lige til vore Dage. Skulde den endnu hyldes af nogen, da tør det vel ventes, at Nansens Opdagelser ville bidrage til endelig at skaffe den ud af Verden. Vel vide vi ikke, om Expeditionen har set Spor af Rensdyr, men Tilholdsteder med Føde for dem kan der næppe findes i 9—10,000 Fods Højde.

Danske Undersøgelser i Grønland 1888.

Som Fortsættelse af de i en Aarrække foretagne Regeringsexpeditioner afgik ifjor med Skruebarkskibet „Hvidbjørnen“ til Godthaab i Sydgrønland en Expedition under Ledelse af Museumsassistent *K. J. V. Steenstrup*, der var ledsaget af Dr. fil. *Kolderup-Rosenvinge*. Expeditionen berejste Kysten fra Godthaab til Julianehaab og anstillede geologisk-botaniske Undersøgelser. Expeditionen hjembragte rige Samlinger af Mineralier, Bjergarter og Planter. Hr. Steenstrup havde bl. a. den Opgave at komplettere de Samlinger, der gik til Grunde ved Kristiansborg Slots Brand, samt at vejlede Kryolitselskabet ved tekniske Undersøgelser over Forekomsten af det sjældne forekommende zirkonholdige Mineral Eudialyt, Undersøgelser, der maa anses for at have givet et tilfredsstillende Resultat.

Cand. med. & chir. *Soren Hansen* fortsatte ligeledes ifjor de af ham tidligere anstillede anthropologiske Undersøgelser.

D'Hrr. *Steenstrup* og *Kolderup-Rosenvinge* afgik fra Godthaab d. 23. Maj og rejste i Konebaad langs Kysten syd paa. I Begyndelsen var Vejret sommerligt, men Vegetationen var endnu langt tilbage. Der var imidlertid fuldt op at gjøre med de lavere Planter, især med Havalgerne, den sidste Afdeling af Grønlands Flora, som endnu venter paa Bearbejdelse, og som derfor indsamledes over alt, hvor der var Lejlighed dertil paa hele den berejste Strækning. I Begyndelsen af Juni laa Expeditionen næsten fem Dage paa en lille Ø udfor Frederikshaabs Isblink, opholdt af Storm,

Regn og Sne. En Dag lykkedes det dog at gaa over den ved Ebbetid tørlagte Ler- og Sandslette ind til Isblinken og op paa denne, men det var ikke uden Gjenvordigheder, at man naaede tilbage til Teltpladsen. Ogsaa paa to andre Steder, nemlig i Arsuk-Fjord og ved Kornok (omtr. paa 61° N. Br.) havde man Lejlighed til at bestige Indlandsisen og at undersøge Vegetationen paa denne og paa Endemorænen.

I Midten af Juli kom man ind i Tunugdliarfikfjorden, som blev gjort til Gjenstand for nærmere Undersøgelse; især opholdt Expeditionen sig i længere Tid ved det i flere Henseender bekjendte Igaliko, hvor Vegetationen var overmaade interessant og rig, baade med Hensyn til Arternes Antal og til Vegetationens hele Udvikling. Her findes, som bekjendt, udstrakte Birke- og Pilekrat, og Græsserne spille en langt mere fremtrædende Rolle i Vegetationen end længere nord paa i Grønland. Det er derfor intet Under, at Kvægholdet ved Igaliko stadig forøges, saa at der i Sommer holdtes en Besætning af Hornkvæg paa 28 Stykker.

D. 22. Avgust afrejste Dr. *Kolderup-Rosenvinge* med „Hvidbjørnen“ fra Julianehaab, og ankom efter kun 14 Dages Rejse til Kjøbenhavn. Det botaniske Udbytte af Expeditionen kan naturligvis først erkjendes, naar det indsamlede Materiale er bearbejdet, men det kan dog allerede nævnes, at der af Karplanter er fundet fem til sex for Grønland nye Arter.

Museumsassistent *Steenstrup* fortsatte sine geologiske Undersøgelser indtil Midten af September, hvorpaa